

Životní prostředí, většiny a farmaření

Autor: Pentti Linkola

Následuje úryvek z první kapitoly knihy *Can Life Prevail?* (Může život přežít?) Pentti Linkoly, který přesně před rokem zemřel ve věku šestaosmdesáti let. Předkládáme čtenářům jeho řádky jako hold Linkolovu nehynoucímu úsilí bojovat proti ničení přírodního světa ve jménu moderního „pokroku“.

Co je vlastně většina a co menšina?

Realita, fakta každodenního života v kombinaci se zpravodajstvím dokáží udolat odhodlání i těch nejzapálenějších pečovatелů, „ochránců života“ a „environmentalistů“. Starost o stvoření a lidské směřování k ničení a likvidaci života jsou nám těžkým břemenem. Snažit se znovu a znovu stavět na odpor nelítostnému vývoji vysiluje a pokušení vzdát se je nemalé.

Čas od času se však záblesk naděje objeví: drobné zlepšení stavu kusu krajiny, zdárný pokus o záchranu druhu, mírný pokles produkce emisí, legislativní počin na ochranu přírodního světa, vznik nové chráněné oblasti, nějaká velká konference v Riu... Okamžitě se pokoušíme nemyslet na to, že všude jinde likvidace postupuje nerušeným tempem. Ze všech sil se snažíme nevnímat, že v konečném hodnocení jsou mnohé z těchto „ekologických“ počinů jen vyumělkovanou šarádou a podvodem. Jistou útěchu přináší snad jen vědomí, že nás „environmentalistů“ nakonec na světě není až tak málo. Naše hlasy někdy zaznívají i z vcelku nečekaných míst: dopisy čtenářů novin, články, rozmluvy v ulicích, dokonce i během náhodných setkání s cizími lidmi. Život navíc často kráčí podivuhodnými stezkami: klidně

totiž může platit, že jak my „ekologové“, tak ani nikdo jiný vlastně neví, jaký náhled na život zastává většina lidí a jaký menšina

Je společnost vedena směrem, s nímž většina ve skutečnosti nesouhlasí? Kolik lidí doopravdy stojí o „výdobytky“ jako nemilosrdná konkurence, efektivita, racionalizace a modernizace? Pokoušet se o něco, jen aby se něco dělalo, vždy usilovně vymýšlet nové věci a zavrhnout ty staré? Směňovat, jen aby se směňovalo, cestovat tam a zpátky po celém světě a převážet zboží tam a zpět do všech jeho koutů? Naše školství, kurzy, vzdělávání dospělých, rekvalifikace – všechno musí být rychle, jako by nám hořelo za patami.

Kolik z nás je přesvědčeno, že následování této stezky stále více umenšuje lidský blahobyt, požitek a štěstí? A že i kdyby na jejím konci nečekaly ekologická katastrofa a zánik života, i tak je to dosti hrůzná a temná cesta?

Nežádka se stává, že po zasedání zastupitelstva či podobném sněmu, kde bylo přijato špatné rozhodnutí, se některý z členů orgánů osobně svěří, že sice osobně byl proti schválenému rozhodnutí, ale hlasoval pro něj s vědomím, že většina za ním stojí – a on se nechtěl postavit obecné vůli, ztěžovat chod věcí a vyvolávat zbytečné pochybnosti. Když o stejné věci promluvíte s dalším zastupitelem, dostane se vám stejné odpovědi. V krajním případě to může dopadnout tak, že 30 zastupitelů jednotlivě zastává pozici, která je v protikladu k tomu, jak všichni nerozdílně hlasovali.

Není nijak nepřestavitelné, že „mínění většiny“, „všeobecné přesvědčení“, na jehož základě se rozhoduje – tedy postoj města, rady, parlamentu či médií – ve skutečnosti věrně odráží jen smýšlení nepočtené, ale mocné menšiny. Ta podněcuje řevnivost mezi jednotlivci, společnostmi a společenstvími ve jménu výkonu, automatizace, výroby, spotřeby, vývozu, dovozu, burzy, dálnic a rychlovlaků. **Tato menšina je obdařena mocí a přesvědčivostí šamana, naléhavostí fanatika a tajemnou, iracionální silou přesvědčivosti idiota. Možná že tak pravidla hry nastavuje pouhá hrstka lidí.**

Formálně je Finsko demokracií: všichni máme zaručeno totéž volební právo a naše mínění má při rozhodování stejnou váhu jako kohokoliv jiného. V každých volbách velké strany, které se příliš neliší, vždyť všechny neustále horují pro rozvoj, pokrok a více peněz, získají drtivou většinu hlasů, čímž si zajišťují legitimitu k sestavení vlády.

V konečném účtování tak vítězí síla zvyku. Lidé by sice hlasovali pro menší, alternativní strany, „ale ono to nestojí za to: dostanou příliš málo hlasů, než aby mohly něco změnit“. Je podle mě zároveň šokující a absurdní, že přestože by většina Finů v podstatě ráda volila Zelené, nečiní tak. Je finská společnost tragikomedií, kde člověk neví, jestli se má smát nebo ronit slzy?

Ochrana života, utopie a zemědělství

Jakmile se environmentalista začne vážněji zabývat možnostmi, jak přežít, nevyhnutelně se rychle dostane k otázce farmaření. Rozsáhlou studii Mikko Hovily „Zemědělství a

environmentalistické hnutí“, otištěnou ve čtvrtém čísle *Elonkehä* (Biosféra), považuji za nanejvýš významnou, v neposlední řadě proto, že nabízí příležitost, jak rozptýlit některé dosti neblahé mýty.

Neznám slovníkové vymezení pojmu utopie, Hovila však tímto slovem označuje „model odlišný od toho vládnoucího“, nebo trochu odborněji „model, jež se liší od toho, který převládá v čase pozorování“. Tento koncept považuji za zavádějící a neužitečný. Pojmy jako utopie a utopický jsou na místě tam, kde popisují nedosažitelné vzdušné zámky: cokoli nemožného, klamného, nerealistického, co vede ke zkáze. Už dlouho je ale zjevné, že ze všech známých společenských a ekonomických modelů se skutečné utopii nejvíce blíží ten dnes vládnoucí, založený na logicky nemožném postulátu nekonečného ekonomického růstu.

Když Hovila v článku „Utopická politika představuje nebezpečí“ popisuje model společnosti, který předkládáme spolu s Eerem Paloheimem jako „nerealistickou, nebezpečnou utopie“, nedává jako argumentace valný smysl. Vždyť co by mohlo být „nebezpečnější“ než současný horečnatý a neochvějný úprk do masového hrobu, než tato společnost hospodářského růstu a techniky, která v každém momentu ničí život kolem nás? Když nic jiného, jsou Linkolovy, Paloheimovy a Schumacherovy (jehož Hovila také zmiňuje) myšlenky spíš příkladem extrémního realismu, antiidealismu a antiutopismu. Každý z těchto programů byl svým způsobem vytvořen k zajištění přežití společnosti, lidstva i života: mají tedy k „nebezpečnosti“ tak daleko, jak je to jen lidsky možné.

Hovila často působí nevěrohodně: „Užití násilných metod představuje konkrétní riziko. Nedávné útoky extrémistických aktivistů za práva zvířat slouží jako příklad souběhu ‚utopismu‘ s politickým okrajem.“ V jeho popisu se tak Hovilovi dokonce „daří“ spojit dva úplně odlišné fenomény: nepatrné a důsledně ohraničené násilí aktivistů za práva zvířat na jedné straně a systematické násilí, nepokrytě užívané chovateli kožešinových zvířat a nezměrné, skryté násilí, páchané hospodářským růstem na straně druhé.

Hovila obratně píše: „Tyto modely trpí stejným nedostatkem jako každá utopie: pokud nebudou zavedeny v plném rozsahu, nebudou zavedeny vůbec. Bez nějakého styčného bodu se současnou realitou tudíž podobné programy jednoduše postrádají smysl.“ Je celkem ironické, že Hovila svá slova v plném rozsahu vyvrací svými vlastními doporučeními (v jeho případě obhajobou zelenějšího obdělávání půdy). Ano jeho kompromisní návrhy totiž „nebyly nijak zrealizovány“: tržní ekonomika se postarala o úplný zánik tradičního zemědělství a naprostý triumf zemědělství průmyslového. Drobné korekce směrem k nějakému „měkčímu“ kurzu tak nebyly přijaty o nic víc než radikální ekologické alternativy: integrované farmaření ani IP (integrovaná produkce) nehrají v dnešním hospodářství vůbec žádnou roli.

U Hovilova argumentu o „styčném bodu s realitou“ bych se ještě na chvíli zastavil. Největší chybou, které se při úvahách o společnosti dopouštíme, je brát si její současný stav za výchozí bod: při vytváření jakéhokoliv programu je totiž naprosto nezbytné začít s čistým štítem, ze stavu tabula rasa. Lidské dějiny ve světě nabízejí široké spektrum možných modelů společnosti: ten v našich podmínkách momentálně vládnoucí není ničím ze své podstaty nadřazenějším. Upnutí se k danému modelu společnosti celý myšlenkový proces jen zakrňuje,

jak ve svých spiscích Hovila a mnozí další názorně ukazují.

Ve své kritice zeleného hnutí pro jeho odpor k farmaření Hovila celkem dobře zachycuje pocity mnoha lidí, mezi něž se počítám, ohledně minulosti, kdy ještě rodinné farmaření znamenalo „žít z půdy“ a její obdělávání bylo způsobem života. Zároveň ale Hovila mlčí o jedné ošklivé vlastnosti finského zemědělství, který byl patrný už tehdy, a to je bezmyšlenkovitá náklonnost ke strojům, která rychle vede k přehnané mechanizaci a barbarskému nakládání s lesy. Právě proto přistupují ekologové z venkova i měst k farmářům s jistou podezíravostí

V jaké stavu je dnes zemědělství? Jak se mohli nechat rolníci takto převálcovat? Uplynulé půlstoletí jsem prožil v zemědělském společenství a kapitulace rolníků mě děsí- sledovat, jak odevzdaně přijímají vše, co přichází shora, je stále bolestnější.

V naší zemi jsou desítky tisíc zemědělců (desítky jen z mého okruhu přátel), kteří - stejně pokorně jako porážejí dobytek - prodávají svou půdu i domy, končí se svým podnikáním ještě jako lidé středního věku, aby z nich byli čtyřicetiletí nebo padesátiletí zahaleči. Nejsmutnější na tom je, že s prací končí kvůli obavám z neustále omílaného úpadku zemědělského podnikání, přestože by je peníze utržené za mléko, maso a obilí dokázaly snadno uživit.

A pak jsou tady ranaři farmářského světa, povětšinou mladší muži posedlí výnosy. Ochetně investují, mechanizují, skoupí polovinu půdy ve vsi bez větší starosti o dluhy a úroky - plní přece přání Evropské unie, když hromadí ohromné počty dobytka, prasat nebo kuřat a nekonečné hektary polí. Tyto krácející ekologické pohromy s jejich agrobiznisovým farmařením si nezasluhují ani kapku sympatie. Naše obživa bude vždy spojena s obděláváním půdy, na tom se nikdy nic nezmění. Tato pravda je ovšem pro mnohé obtížně stravitelná.

Ukázka z první kapitoly knihy Pentti Linkola *Can Life Prevail? Majorities, Farming, and the Environment* vyšla na stránkách vydavatelství Arktos 10. dubna 2020.